

Rusreformen

Forskningsbelegget er mer enn godt nok

Kari Lossius

psykologspesialist, styrerepresentant i brukerorganisasjonen RIO

Rebekka Lossius

Psykolog, styreleder for Foreningen Tryggere Ruspolitikk – Vestland

Rusreformen ble aldri oversolgt, den handlet om å gå fra straff til hjelp hele tiden. Helge Waal advarer oss mot å overselge rusreformen. Hans bekymring tyder imidlertid på at han ikke har forstått at denne reformen ikke handler om behandling, men om å avkriminalisere bruk og besittelse av brukerdoser med ulovlige rusmidler. Målet med reformen er blant annet å signalisere for mennesker med ruslidelser at samfunnet ikke anser dem som kriminelle, og for unge mennesker som eksperimenterer med rus, at det er trygt å be om hjelp.

Det er mulig Waal synes dette er å overselge en reform. Vi mener forslaget om avkriminalisering gjør NOU-en til den viktigste som noen gang er blitt laget om norsk ruspolitikk, og den er faglig solid forankret.

Vi oppfatter at Waal nærmest latterliggjør Kari Lossius' merknader om at fattige kvinner i Sør-Amerika betaler de største kostnadene i krigen mot narkotika. Han påstår at hun ikke har forskningsmessig belegg for å hevde dette. Ifølge International Centre for Prison Studies (Cloutier, 2016) har fengsling av kvinner i Sør-Amerika økt proporsjonalt med at straffepolitikken har strammet grepet om landene i denne regionen. I land som Ecuador, Venezuela, Nicaragua, Panama og Argentina er 80 prosent av den kvinnelige fengselsbefolkningen straffet etter brudd på narkotikalovgivningen. Vi mener en rusreform kan bidra til å redusere bruken av narkotika i Norge. Lykkes vi med det, vil det redusere etterspørselen etter narkotika fra kriminelle gjenger som bidrar til å opprettholde mikro- og makrosmugling på tvers av geografiske områder, og som rammer fattige kvinner hardest.

«Utvisningskart»

Waal skriver videre at krigen mot narkotika er historie, og begrunner dette med ulike skadereduserende tiltak som har blitt etablert i Norge de siste 10 - 12 årene. Tenker Waal at LAR-behandling og lavterskeltilbud rundt om i landet har avvirket internasjonal smugling og stoppet diskriminering av rusavhengige personer? Det er ikke mange årene siden politiet i Bergen tildelte «utvisningskart», til mennesker med rusproblemer som var frekke nok til å oppholde seg i sentrum av byen. Kan vi se for oss andre grupper i befolkningen bli jaget rundt av politiet på denne måten og helt vilkårlig få innskrenket bevegelsesfriheten sin?

I dag kan vi lese i sosiale medier om en mindreårig gutt som ble tvunget av politi på jakt etter ulovlige rusmidler til å vise frem kjønnsorganet sitt på åpen gate i Oslo. Vi har også hørt historier fra unge jenter som har opplevd selv å bli anmeldt for bruk av ulovlige rusmidler, etter å ha bedt politiet om bistand i overgrepssaker.

De av oss som har nær kontakt med brukerorganisasjoner, vet at nevnte eksempler ikke er unike tilfeller. Både yngre og eldre mennesker som bruker ulovlige rusmidler, blir stigmatisert i en slik grad at ikke engang myndighetene våre klarer å se uretten som blir gjort mot dem. Waal merker kanskje ikke noe særlig til krigen mot narkotika selv, men det betyr ikke at den ikke merkes av andre.

Vi er litt usikre på hva Waal mener når han uttrykker at tilhengerne av rusreformen må slutte med «ukvalifisert synsing» om at straff ikke er egnet som et rusforebyggende tiltak. Han trekker frem at straff kan være så mangt – alt fra foreldres tilbaketrekking av goder til at politiet beslaglegger en hasjklump fra en ungdom som «har veldig lyst på hasjrus».

Straff mangler rusforebyggende effekt

Det er mulig Waal ikke har fulgt med i debatten, og at det her er behov for en klargjøring av det han trekker frem som «uklare begreper»: Vi snakker altså om manglende rusforebyggende effekt av juridiske straffereaksjoner, som bøter og kriminelt rulleblad (Schein, 2020; Melchior, 2019).

Det er ikke ukvalifisert synsing om straffens elendighet når vi sier at ungdom som tidlig kommer i kontakt med justisvesenet, har økt risiko for senere kriminell atferd (Mootz, 2019), eller at avkriminalisering er assosiert med reduksjon i drop-outs fra skole og utdanning samt økt yrkesdeltakelse (Scottish Government, 2021). Argumentene bygger på forskning, blant annet fra en solid NOU, og støttes av de tyngste internasjonale fagmiljøene, som Verdens helseorganisasjon og FN.

Vi vil utfordre Helge Waal til å gi oss solide forskningsartikler som konkluderer med at juridiske straffereaksjoner har positiv effekt på barn og unges utvikling, og som viser at straffepolitikk har god allmennpreventiv effekt mot bruk av ulovlige rusmidler. Han vil i så fall være den første i debatten om rusreformen som klarer å faglig begrunne hvorfor dette er et komplisert spørsmål som gir oss grunn til å lure på om avkriminalisering egentlig er en god idé. Vi venter i spenning! Waal ber tilhengerne av rusreformen om å roe seg ned slik han tidligere har bedt professor Willy Pedersen om å roe seg (Helge Waal, Aftenposten, 10. mars 2021). Vi oppfatter det som en hersketeknikk som har gått ut på dato.

I skrivende stund ser vi resultatet av at Arbeiderpartiet har lyttet til Waal. Det er kaos på Stortinget, regjeringens forslag til rusreform har ikke flertall. Som et kaldt gufs fra fortiden ser det ut til at Arbeiderpartiet vil legge frem et lovforslag som i praksis vil være systematisk strafferettslig diskriminering mellom ulike brukere av rusmidler, og dermed vil være en trussel mot rettssikkerheten i landet vårt. Partiet får neppe flertall for dette, men drømmen om en rusreform som kunne ha gjort en endring i livet til brukerne, ser ut til å bli fjernere for hver dag som går. Stigmaet blir ikke mindre av at mennesker med såkalt tung rusavhengighet (hva innebærer dette?) skal behandles som utilregnelige.

Det er sjelden vi har vært vitne til lignende i nyere norsk rushistorie. Et svik mot både risikoungdom og de som sliter aller mest.

Referanser

- Cloutier, G. (2016) Latin America's Female Prisoner Problem: How the War on Drugs, Feminization of Poverty, and Female Liberation Contribute to Mass Incarceration of Women. *Clocks and Clouds*, 7(1), 1 - 2 <http://www.inquiriesjournal.com/articles/1563/latin-americas-female-prisoner-problem-how-the-war-on-drugs-feminization-of-poverty-and-female-liberation-contribute-to-mass-incarceration-of-women>
- Schein, A.I., Maghsoudi, N., Marshall, Z., Churchill, S., Ziegler, C., & Werb, D. (2020). Impact evaluations of drug decriminalisation and legal regulation on drug use, health and social harms: a systematic review *BMJ Open* 10:e035148. doi: 10.1136/bmjopen-2019 - 035148
- Melchior, M., Nakamura, A., Bolze, C., Hausfater, F., El Khoury, F., Mary-Krause, M., & Azevedo Da Silva, M. (2019). Does liberalisation of cannabis policy influence levels of use in adolescents

and young adults? A systematic review and meta-analysis. *BMJ Open* 9:e025880. doi: 10.1136/bmjopen-2018 - 025880

- Mootz, R.T., Barnes, J.C., Caspi, A., Arseneault, L., Cullen, F.T., Houts, R., Wertz, & J., Moffitt, T.E. (2019). Does contact with the justice system deter or promote future delinquency? Results from a longitudinal study of British adolescent twins. *Criminology*. <https://doi.org/10.1111/1745-9125.12236>
- Scottish Government (2021). International Approaches to Drug Law Reform <https://www.gov.scot/binaries/content/documents/govscot/publications/res...>
- Waal, H. (10. mars 2021): «Krigen mot narkotika» var avsluttet før rusreformen. *Aftenposten*. <https://www.aftenposten.no/meninger/debatt/i/9OoV8p/krigen-mot-narkotika...>